

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Παραγωγή γραπτού λόγου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Μοντέλο

Κειμενοκεντρική προσέγγιση και κριτικός γραμματισμός

Σκοπός

Παραγωγή κειμένων κάθε είδους, μέσα σε πλαίσιο φθίνουσας καθοδήγησης,, τα οποία θα διαθέτουν τα βασικά χαρακτηριστικά του περιεχομένου και τη δομή του κειμενικού είδους στο οποίο ανήκουν, ώστε να είναι επικοινωνιακώς αποτελεσματικά και αισθητικά φροντισμένα.

Προαπαιτούμενα

- Κατάργηση του ενός συγγραφικού σταδίου.
- Παροχή χρόνου - 4 διδακτικές ώρες.
- Φθίνουσα καθοδήγηση.
- Κίνητρα για συμμετοχή σε όλες τις φάσεις.
- Όχι κατ' ανάγκην γραμμική σειρά.
- Στην αρχή απλοποιημένη εκδοχή της διαδικασίας.

Φάσεις

1. ΠΡΟΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

- A Αυθεντικοποίηση
- B) Παραγωγή ιδεών
- Γ) Οργάνωση ιδεών

2. ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

- Δ) Αρχική κειμενοποίηση

3. ΜΕΤΑΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

- E) Βελτιωτική αναδιαμόρφωση
- ΣΤ) Επιμέλεια τελικού κειμένου
- Z) Αυτο/ετερο αξιολόγηση

1. ΠΡΟΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

A) Αυθεντικοποίηση

- Επιλογή/τροποποίηση θέματος
- Προθετικότητα (ειδικός ρόλος και μήνυμα του κειμένου).
- Καθορισμός περιεχομένου, δομής και ύφους με βάση τα χαρακτηριστικά των αποδεκτών του κειμένου.
- Συνειδητοποίηση του είδους του κειμένου που επιβάλλει η επικοινωνιακή κατάσταση.

B) Παραγωγή ιδεών

B.1 Τεχνικές υψηλής καθοδήγησης

- **Εικόνες.** Συνιστάται στα αφηγηματικά κείμενα: στις εικόνες το παιδί αποδίδει σχέσεις, κίνητρα δράσης, προθέσεις, διαθέσεις, στάσεις. Οι εικόνες μπορεί να συνοδεύονται από ερωτήσεις ή και σχετικό λεξιλόγιο – γλωσσάρι.
- **Ερωτήσεις.** Συνιστάται στα αφηγηματικά κείμενα: στις εικόνες το παιδί αποδίδει σχέσεις, κίνητρα δράσης, προθέσεις, διαθέσεις, στάσεις. Οι εικόνες μπορεί να συνοδεύονται από ερωτήσεις ή και σχετικό λεξιλόγιο – γλωσσάρι.
- **Δημιουργική απομίμηση.** Εντοπισμός μοτίβων δράσης και σχέσεων και αξιοποίησή τους με τη μέθοδο της πατητούρας - κατ' απόλυτη αναλογία με το μοτίβο ή με τροποποίησή του. Π.χ. το παραμύθι "Τα επτά κατσικάκια" να γίνει "Τα επτά λυκάκια, ποιήματα limericks και haiku.
- **Επιστολή.** Οι μαθητές απαντούν, ως αποδέκτες, σε επιστολή του εκπαιδευτικού, η οποία μπορεί να απευθύνεται σε φορέα, πρόσωπο, υπηρεσία, κλπ.
- **Επτά ερωτήσεις ρητορικής.** Προσφέρεται για μικρές πραγματείες, π.χ. με θέμα το βιβλίο, για περιγραφή εκδηλώσεων και γεγονότων: Ποιος; Τι; Πότε; Πού; Πώς; Γιατί; Πόσο;
- **Κειμενική υπερδομή.** Τα δομικά στοιχεία του κειμένου δίνονται σε μορφή συμπληρωμένης ή ημιτελούς λίστας.
- **Ημιτελείς και εκτός λογικής σειράς φράσεις.** Δίνονται στους μαθητές εκτός λογικής σειράς φράσεις και τους ζητείται να τις βάλουν σε λογική σειρά, συμπληρώνοντάς τις με πρόσθετες πληροφορίες, υποθέσεις, αξιολογήσεις, κτλ. Οι φράσεις αυτές αντιστοιχούν στα δομικά στοιχεία της αφήγησης. Στα νέα βιβλία, πολλές φορές οι ημιτελείς φράσεις δίνονται στη σωστή σειρά.
- **Αρχική παράγραφος ή τελική φράση.** Ζητούμε από τους μαθητές να ολοκληρώσουν το κείμενο συνεχίζοντας μια δοσμένη αρχική παράγραφο ή να γράψουν ένα κείμενο που τελειώνει με μια τελική φράση που τους δίνουμε.
- **Γραφική αναπαραστάσεις.** Ως γραφικές αναπαραστάσεις εννοούνται τα σχήματα - εικόνες - διαγράμματα που αναδεικνύουν σημαντικά στοιχεία και τις μεταξύ τους σχέσεις.
- **Συσχετιζόμενες λέξεις.** Δίνεται ένας αριθμός συσχετιζόμενων λέξεων που υπαινίσσονται τον πυρήνα της πλοκής μιας αφήγησης.

B.2 Τεχνικές χαλαρής καθοδήγησης

- **Βασικές λέξεις.** Δίνεται ένας αριθμός βασικών λέξεων με αλφαβητική σειρά που υπαινίσσονται τον πυρήνα της πλοκής μιας αφήγησης. Βασική αρχή: το είδος του λεξιλογίου που κατέχει ο μαθητής καθοδηγεί τα γλωσσικά σχήματα που παράγει.
- **Φανταστικά δώνυμα.** Δίνουμε στα παιδιά ή παράγουμε ομαδικά ζευγάρια εντελώς άσχετων λέξεων (π.χ. «μπανάνα-βιβλίο» ή «λιοντάρι-λεωφορείο» κτλ.). Με βάση αυτούς τους σημασιολογικά άσχετους συνδυασμούς, καλούμε τα παιδιά να συνθέσουν ένα αφηγηματικό κείμενο.
- **Γάντζοι.** Όταν το είδος του κειμένου, π.χ. πραγματεία, απαιτεί την εύρεση σχέσεων και συσχετισμών μεταξύ λέξεων: ομοιότητα και διαφοροποίηση, αίτια και αποτελέσματα. **Γονιμοποιητής.** Το σχήμα αρχίζει με μια βασική λέξη- κλειδί και αναπτύσσεται με βάση τις νοηματικές εκδοχές κάθε λέξης που καταχωρείται.
- **Ιδεοκαταιονισμός.** Κατάθεση ιδεών, λέξεων, απόψεων που συνειρμικά συνδέονται με το κύριο θέμα. Αρχικά χωρίς διάθεση κριτικής και απόρριψης και λογική οργάνωσης, έπειτα επιλογή και καταγραφή και τέλος ταξινόμηση.
- **Μελέτη πηγών.** Για επιχειρηματολογικά ή/και πληροφοριακά κείμενα οργανώνουμε τα στοιχεία που αντλούμε από τις πηγές σε σχεδιάγραμμα.
- **Ομαδική δημιουργική σύνθεση.** Κάθε ομάδα μαθητών, χωρίς προηγούμενη

προετοιμασία, συνθέτει μια ιστορία, ένα ποίημα ή άλλου είδους κείμενο με την εκπεριτροπής προσθήκη λέξεων ή φράσεων.

Γ. Οργάνωση ιδεών

Γ.1 Άξονας συσχέτισης

Γενικά: Από την εφαρμογή, στην απόκλιση και την προσαρμογή στο προσωπικό στίλ. Αλλά, πρώτα η κατάκτηση και μετά η καταστρατήγηση. Αφηγηματικά κείμενα: χρονική συσχέτιση. Περιγραφικά κείμενα: χωρική συσχέτιση. Επιχειρηματολογικά κείμενα: οργάνωση πάνω σε άξονα λογικής συσχέτισης.

Γ.2 Δομές

Φροντίδα των μικροδομών των προτάσεων, των μεσοδομών των παραγράφων και των μακροδομών του κειμένου.

2. ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

A. Γενικές αρχές

A.1 Αρχική κειμενοποίηση. Συνεπώς υπάρχει πρόβλεψη για επόμενο στάδιο.

Μετασχηματισμός του υλικού του προσυγγραφικού σταδίου σε συνεχή λόγο. Έμφαση στην ακρίβεια, τη σαφήνεια, την πληρότητα, τη συνοχή και τη συνεκτικότητα.

A.2 Διαδικασίες

- Επιλογή στοιχείων για την αρχή, το μέσο και το τέλος του κειμένου.
- Ανάπτυξη στοιχείων προηγούμενων σταδίων σε συνεχή λόγο.
- Επιλογή αντικειμενικής ή προσωπικής στάσης.
- Επιλογή ύφους.

A.3 Γνώμονας

Η αποτελεσματικότερη επικοινωνία με τον αποδέκτη του κειμένου.

3. ΜΕΤΑΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

A. Βελτιωτική αναδιάρθρωση: Πολλοί εκπαιδευτικοί και μαθητές, αντιλαμβάνονται τη βελτίωση ως παρέμβαση στις λέξεις και τις προτάσεις και θα πρέπει να διδαχθούν κριτήρια βελτίωσης των μακροδομών και της ολικής εικόνας του κειμένου.

A.1 Επίπεδο λέξεων

- **Αντικατάσταση λέξεων που επαναλαμβάνονται:** οργάνωση γύρω από τον κυρίαρχο άξονα του κειμένου (χρονικό, χωρικό, αιτιοκρατικό, διαλεκτικό) και εστίαση στην ακριβολογία (εμπλουτισμός λεξιλογίου)
- **Αντικατάσταση κοινότυπων λέξεων:** "Στη γειτονιά μας υπάρχει ένας καλός φούρναρης που κάνει καλό ψωμί. Έχει καλούς τρόπους και το πουλάει σε καλή τιμή." "Στη γειτονιά μας υπάρχει ένας δεξιότεχνης φούρναρης που κάνει πολύ γευστικό ψωμί. Είναι ευγενικός και το πουλάει σε πολύ λογική τιμή."
- **Χρήση επιθέτων:** εστίαση στο ότι αυτά αναδεικνύουν κυρίαρχα χαρακτηριστικά ή και αξιολογικές επιλογές. Ταξινόμηση: Αξιολογικώς ουδέτερα (ξύλινος, μυτερός, πράσινος). Αξιολογικώς φορτισμένα (όμορφος, αποτελεσματικός, δημιουργικός). Ασκήσεις με επίθετα που μπορούν να χαρακτηρίσουν ένα ουσιαστικό και ποια ουσιαστικά μπορούν να χαρακτηριστούν από ένα συγκεκριμένο επίθετο. Διάκριση μεταξύ κυριολεκτικής (ατσάλινη αλυσίδα) και μεταφορικής (ατσάλινη θέληση) χρήσης των επιθέτων.
- **Χρήση συνωνύμων:** άσκηση με χρήση λεξικών στην αντικατάσταση λέξεων με

συνώνυμά τους. Διάκριση χρήσης συνωνύμων, π.χ. τότε θα γράψουμε: βλέπω, παρατηρώ, κοιτάζω και αποτελέσματα, επιπτώσεις, συνέπειες, επακόλουθα.

- **Χρήση σχημάτων λόγου:** άσκηση στη μεταφορική χρήση λέξεων, αναφορά μέρους αντί του όλου, π.χ. "Θεριό ανήμερο", "Ήρθε η άνοιξη και άνθισε ο μενεξές", αντί "Ήρθε η άνοιξη και άνθισαν τα λουλούδια." Αν και γραπτή έκφραση δεν σημαίνει αποκλειστικά λογοτεχνία, ωστόσο ο λογοτεχνικός λόγος δεν πρέπει να αποκλειστεί από το σχολικό γράψιμο.
- **Χρήση διαλόγου:** Ζωντανεύει τα πρόσωπα και την ιστορία που αφηγούμαστε.

A.2 Επίπεδο πρότασης

- **Οργάνωση κύριων προτάσεων:** εξάσκηση των μαθητών στους τρόπους σύνδεσης των προτάσεων και οργάνωσή τους γύρω από τον άξονα συσχέτισης του κειμένου.
- **Χρήση δευτερευουσών προτάσεων:** πλάγιες ερωτηματικές, βουλητικές, ενδοιαστικές, αιτιολογικές, αποτελεσματικές ή συμπερασματικές, χρονικές, αναφορικές, εναντιωματικές, τελικές, υποθετικές. Ένας πρακτικός τρόπος είναι να αναγράφουμε στο δεξιό περιθώριο της σελίδας του γραπτού των μαθητών συνδέσμους που εισάγουν τους διάφορους τύπους δευτερευουσών προτάσεων ειδικές: ότι, πως, που, πλάγιες ερωτηματικές: αν, μήπως, βουλητικές: να, (υποτακτική), ενδοιαστικές: μήπως, μη(ν), αναφορικές: που, υποθετικές: αν, άμα, είτε ... είτε.
- **Χρήση προσδιορισμών:** Προσθήκη λέξεων που πληροφορούν για τα παρακάτω: ποιος, πού, πώς, πότε, γιατί, με τι. Παράδειγμα: "Ήρθε ο νουνός μου από το Βέλγιο. Κοιμήθηκε στο σπίτι μας. Το πρωί πήγε στο χωριό του." | "Χθες το απόγευμα ήρθε ο νουνός μου από το Βέλγιο με αεροπλάνο και κοιμήθηκε το βράδυ στο σπίτι μας. Σήμερα το πρωί πήρε ένα ταξί και πήγε στο χωριό του για να δει τους γονείς του."
- **Χρήση προτάσεων σχολιασμού:** Ο αφηγηματικός λόγος εμπλουτίζεται ιδιαίτερα με υποθετικές προτάσεις, προτάσεις πρόβλεψης, ερμηνείας και αξιολόγησης της συμπεριφοράς των ηρώων. Το αρχικό κείμενο μπορεί να εμπλουτιστεί επίσης με αναφορές σε αντίθετες καταστάσεις. Αναδεικνύεται έτσι η «άλλη» όψη των πραγμάτων. Παράδειγμα: Κάθομαι στο παράθυρο και βλέπω απέναντι έναν κύριο. | Κάθομαι στο παράθυρο του δωματίου μου και βλέπω στο απέναντι πεζοδρόμιο έναν ηλικιωμένο κύριο να κρατάει πλαστικές σακούλες. Μάλλον έρχεται από τη λαϊκή αγορά. Μπορεί, όμως, να βγήκε από το σουπερ μάρκετ της γειτονιάς.
- **Τεχνική της κινηματογραφοποίησης:** Οι μαθητές καλούνται να φανταστούν και να περιγράψουν λεπτομερώς την εξέλιξη των γεγονότων ώστε με βάση το κείμενο ένας σκηνοθέτης να μπορεί να «γυρίσει» ταινία.
- **Επιλογή ρημάτων και καθορισμός χρόνου:** Με βάση το είδος του κειμένου, επιλέγουμε να χρησιμοποιήσουμε και τα ανάλογα ρήματα. Έτσι, για παράδειγμα: τα αφηγηματικά κείμενα χρησιμοποιούν ρήματα πράξης, αλλά και ρήματα που αναφέρονται στο τι είπαν, τι σκέφτηκαν και πώς αισθάνθηκαν τα δρώντα πρόσωπα της ιστορίας, τα περιγραφικά κείμενα χρησιμοποιούν συνήθως ρήματα κατάστασης καθώς και σημαντικά ρήματα αισθήσεων (π.χ. ακούω, βλέπω, διακρίνω).

A.3 Επίπεδο παραγράφου

- **Δομή της παραγράφου:** αναθεώρηση μιας παραγράφου με βάση τον τυπικό τρόπο οργάνωσης των στοιχείων μιας παραγράφου: θεματική περίοδος ή πρόταση, προτάσεις ανάπτυξης και στήριξης της θεματικής, πρόταση κατακλείδα.
- **Παραγραφοποίηση:** Κάθε στοιχείο της δομής ενός κειμένου μπορεί να αντιστοιχεί σε μια παράγραφο. Στις μικρές τάξεις μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις γραφικές αναπαραστάσεις για να βοηθήσουμε τους μαθητές στην παραγωγή ιδεών αλλά και για

να οπτικοποιήσουμε την παραγραφοποίηση του κειμένου, που θα προκύψει από τη μετατροπή των ιδεών αυτών σε κείμενο.

- **Ανάπτυξη ατελών παραγράφων:**
  - Στα περιγραφικά κείμενα συμπληρώνουμε προτάσεις που αναφέρονται:
    - σε συμπληρωματικά δομικά στοιχεία
    - στις σχέσεις των στοιχείων
    - σε χαρακτηριστικές λεπτομέρειες
    - σε εντυπώσεις και συναισθήματα.
  - Στα αφηγηματικά κείμενα προσθέτουμε προτάσεις που αναφέρονται:
    - στην περιγραφή της δράστης των ηρώων
    - στην ερμηνεία της συμπεριφοράς των ηρώων
    - στην αξιολόγηση της συμπεριφοράς των ηρώων
    - στις συνέπειες της συμπεριφοράς των ηρώων
    - στα συναισθήματα για πρόσωπα και γεγονότα
    - σε σκέψεις και προτάσεις του γράφοντος
  - Στα πραγματολογικά κείμενα προσθέτουμε προτάσεις ή αναπτύσσουμε υπάρχουσες για να δώσουμε όλες τις βασικές πλευρές της κεντρικής ιδέας και να παραθέσουμε συμπληρωματικά στοιχεία που στηρίζουν την κεντρική και τις επιμέρους ιδέες.
- **Σύνδεση παραγράφων.** Ανάλογα με το κειμενικό είδος, οι μαθητές μπορούν να ενσωματώσουν λέξεις που συμβάλλουν στη σύνδεση παραγράφων. Λέξεις και φράσεις που προσφέρονται για τη σύνδεση προτάσεων και παραγράφων:
  - χρονικές σχέσεις: έπειτα, αργότερα, ύστερα, εν τω μεταξύ, ...
  - συμπέρασμα: επομένως, συνεπώς, λοιπόν, ...
  - αιτιοκρατικές σχέσεις: επειδή, διότι, έτσι, γι' αυτό το λόγο, ...
  - αντίθεση: αντίθετα, αν και, αλλά, όμως, ...
  - επεξήγηση: δηλαδή, με άλλα λόγια, ...
  - απαρίθμηση: πρώτον, δεύτερον, ...
  - σύνοψη: συμπερασματικά, με λίγα λόγια, ...

A.4 Επίπεδο κειμένου (μακροδομής / υπερδομής)

Η οργάνωση των πληροφοριών κατά λογικό τρόπο και σύμφωνα με τα κριτήρια του είδους στο οποίο ανήκει το κείμενο, προσδίδει σε αυτό δομή, η οποία αυξάνει τη συνοχή και τη συνεκτικότητα του κειμένου, που είναι δύο από τις βασικές λειτουργίες ή προδιαγραφές ενός αποτελεσματικού κειμένου. Όλα τα είδη λόγου έχουν τα δικά τους δομικά στοιχεία που μας δίνουν την υπερδομή του συγκεκριμένου είδους. Τα νέα βιβλία επιμένουν αρκετά στην αναθεώρηση και αυτοαξιολόγηση με βάση το κατά πόσον το κείμενο του μαθητή συμπεριλαμβάνει όλα τα βασικά δομικά στοιχεία που πρέπει να συμπεριλαμβάνουν όλα τα κείμενα του ίδιου είδους. Τα «κριτήρια», τα οποία είναι βασικά κατάλογοι με βασικά δομικά στοιχεία, υπάρχουν τυπωμένα συνήθως στο τέλος κάθε ενότητας. Τα παιδιά ακολουθούν μια αναπτυξιακή πορεία στη συγκρότηση των νοητικών σχημάτων που αντιστοιχεί στα σχήματα δόμησης των κειμένων. Έτσι, στις μικρότερες ηλικίες τα παιδιά γνωρίζουν και συμπεριλαμβάνουν μερικά μόνο βασικά δομικά στοιχεία. Αργότερα, προσθέτουν σταδιακά και τα υπόλοιπα.

A.5 Μορφές και φορείς επεξεργασίας και βελτίωσης

- **Τεχνική αυτοβελτίωσης:** Ο μαθητής διαβάζει χαμηλόφωνα το κείμενό του στο διπλανό μαθητή για να διαπιστώσει ο ίδιος κενά, ελλείψεις και αντιφάσεις. Στη συνέχεια σημειώνει τυχόν ελλείψεις στην κλείδα αυτοβελτίωσης.
- **Τεχνική αλληλοβελτίωσης:** Οι μαθητές, μετά από κατάλληλη καθοδήγηση του

δασκάλου, μπορούν να υιοθετήσουν βοηθητικής φύσης αντιδράσεις έτσι ώστε να είναι σε θέση να προσφέρουν τις πρώτες ανατροφοδοτήσεις στα γραπτά των συμμαθητών τους και να λειτουργήσουν ως φυσικοί αποδέκτες τους. Οι ανατροφοδοτήσεις μπορούν να πάρουν προφορική ή γραπτή μορφή. Στην περίπτωση της γραπτής μορφής οι μαθητές ανταλλάσσουν τα γραπτά τους και μετά από προσεκτική, σιωπηρή ανάγνωση, σημειώνουν στην κλείδα της αυτοβελτίωσης:

- Μια κεντρική θέση ή ιδέα ή μια βασική πληροφορία που το κείμενο διατυπώνει με πληρότητα και σαφήνεια.
  - Δύο σημεία που τους άρεσαν ιδιαίτερα.
  - Δύο σημεία που θέλουν διασάφηση ή συμπλήρωση.
  - Αλλαγές και προσθήκες που κρίνουν αναγκαίο να γίνουν στη δόμηση του κειμένου, τις οποίες και αιτιολογούν.
  - Αν υπάρχει η «άλλη άποψη» και αν γίνεται περιγραφή λεπτομερειών και έκφραση συναισθημάτων.
  - Αν οι παράγραφοι συνδέονται λογικά και αν οι συνδετικοί κρίκοι αναδεικνύουν τη σχέση της νέας παραγράφου με την προηγούμενη.
  - Αν υπάρχουν προτάσεις σαφείς.
  - Αν γίνεται άστοχη και άσκοπη χρήση λέξεων.
- **Διορθώσεις του Εκπαιδευτικού:** Συνήθως οι προτεινόμενες διορθώσεις που γίνονται από το δάσκαλο είναι πάνω από το επίπεδο των μαθητών κι έτσι δε βελτιώνουν τα πράγματα. Παρ' όλ' αυτά, υπάρχουν βελτιώσεις που μπορούν να γίνουν έτσι ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά στη γλωσσική τους ανάπτυξη. Πρόκειται για διορθώσεις που κινούνται στο φάσμα των γνώσεων του παιδιού που δεν έχουν ακόμη ενεργοποιηθεί.

B. Επιμέλεια τελικού κειμένου

Οι τελικές παρεμβάσεις και βελτιώσεις αφορούν τις γραμματικοσυντακτικές συμβάσεις της γραπτής γλώσσας και ελέγχουν μεταξύ άλλων:

- την παραγραφοποίηση
- την ορθογραφία
- τη στίξη
- τη σύνταξη
- τους χρόνους του κειμένου.

Τα νέα βιβλία ενθαρρύνουν τη συνεργασία των μαθητών κατά τη φάση της τελικής επιμέλειας. Μέχρι αυτό το σημείο η εργασία των μαθητών μπορεί να γίνεται σε πρόχειρο τετράδιο με αραιές γραμμές και μεγάλο περιθώριο για να γίνονται πιο εύκολα οι διορθώσεις. Το επόμενο βήμα είναι να μεταφερθεί το βελτιωμένο κείμενο με ευανάγνωστα και καλλιγραφημένα γράμματα σε τετράδιο λευκού χαρτιού. Τέλος, το κείμενο πρέπει να δημοσιοποιηθεί, να φτάσει δηλαδή στους αποδέκτες του.

Γ. Αυτο/ετερο αξιολόγηση

Κοινώς αποδεκτά κριτήρια αξιολόγησης: δομή κειμένου, ακρίβεια, σαφήνεια, αλληλουχία σκέψεων, σύνταξη, λεκτικός πλούτος, τεκμηρίωση απόψεων, κατανόηση θέματος, πληρότητα ανάπτυξης, ορθογραφία, γενική εικόνα, πρωτοτυπία σκέψεων και ύφος.

Σε ό,τι αφορά το κείμενο, αξιολογείται:

- η γλωσσική συνοχή
- η νοηματική συνεκτικότητα
- η πληροφοριακή πληρότητα
- η επικοινωνιακή καταλληλότητα του κειμένου.

Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία παραγωγής του κειμένου αξιολογούνται οι μεταγλωσσικές και

μεταγνωστικές δεξιότητες που ανέπτυξε ο μαθητής κατά τις προσυγγραφικές και μετασυγγραφικές φάσεις.

Γ.1 Ολιστική αξιολόγηση επικοινωνιακής καταλληλότητας

- Η γλώσσα ως κάτι ενιαίο πρέπει να αξιολογείται στο σύνολό της.
- Κριτήριο το κατά πόσο το κείμενο πραγματοποιεί τον επικοινωνιακό του σκοπό.

Γ.2 Αξιολόγηση νοηματικής συνεκτικότητας

- Κριτήριο η υπερδομή του κάθε κειμενικού είδους.
- Δείκτες νοηματικής συνεκτικότητας αφηγηματικού κειμένου: 1. Χωροχρονικό πλαίσιο, 2. Στόχοι, 3. Αρχικό επεισόδιο, 4. Εμπόδια, 5. Εσωτερικές αντιδράσεις ηρώων, 6. Προσπάθειες επίλυσης προβλήματος, 7. Αποτελέσματα, 8. Εξωτερικές αντιδράσεις, 9. Άλλα γεγονότα, 10. Λύση μύθου.

Γ.3 Αξιολόγηση γλωσσικής συνοχής

Εξετάζεται ο βαθμός σύνδεσης ή κρουστότητας της γλώσσας του κειμένου. Ένας τρόπος εξέτασης είναι η μελέτη του τρόπου σύνδεσης των προτάσεων, αν δηλαδή κυριαρχεί το ασύνδετο σχήμα, η παρατακτική ή η υποτακτική σύνδεση:

- Ο Γιώργος πλύθηκε, ντύθηκε.
- Ο Γιώργος πλύθηκε και ντύθηκε.
- Ο Γιώργος ντύθηκε, αφού είχε πλυθεί.

Άλλοι τρόποι:

- Αριθμός προτάσεων
- Αριθμός κυρίων προτάσεων
- Αριθμός απλών προτάσεων
- Αριθμός δευτερευουσών προτάσεων
- Αριθμός σύνθετων προτάσεων
- Αριθμός περιόδων
- Αριθμός παραγράφων

Γ.4 Δείκτες αναλυτικής αξιολόγησης

- Δείκτης έκτασης του κειμένου: συνολικός αριθμός λέξεων του κειμένου, ή μέσος όρος λέξεων ανά πρόταση.
- Δείκτης συνθετότητας του λόγου: αριθμός προτάσεων προς αριθμό περιόδων (σύνολο προτάσεων με αυτοτελές νόημα).
- Δείκτης συνθετότητας των προτάσεων: αριθμός σύνθετων προς αριθμό απλών προτάσεων. Όσο μεγαλύτερο το πηλίκο, τόσο συνθετότερη η δομή των προτάσεων.
- Δείκτης σχέσεων: αριθμός δευτερευουσών προς αριθμό κύριων προτάσεων.
- Δείκτης λεξιλογίου: σύνολο διαφορετικών λέξεων προς σύνολο λέξεων κειμένου.
- Δείκτες λαθών: ορθογραφίας, στίξης, σύνταξης, ακριβολογίας.
- Δείκτης λεξικής πυκνότητας: χρήση επιθέτων, ουσιαστικών, ρημάτων και επιρρημάτων από τη μια, αντωνυμιών, άρθρων, προθέσεων και συνδέσμων από την άλλη.

Γ.5 Αυτοαξιολόγηση και μεταγνωστική αξιολόγηση διαδικασιών

Αντικειμενικός σκοπός να αναπτύξει ο μαθητής τις μεταγνωστικές και μεταγλωσσικές του δεξιότητες, μέσα από την εφαρμογή των φάσεων, των τεχνικών και διαδικασιών οργάνωσης, καταγραφής, βελτίωσης και αξιολόγησης ενός κειμένου. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν ως κριτήρια παραδείγματα που ανήκουν σε προηγούμενες φάσεις. Κάποιες φορές υπάρχουν και ερωτήσεις προκειμένου ο ίδιος ο μαθητής να αξιολογήσει τον βαθμό κατάκτησης των δεξιοτήτων και των διαδικασιών.

